

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
GENERALINĖ PROKURATŪRA**

VšĮ Europos žmogaus teisių fondui

2011-10-10 Nr.17.2-

18905

Liepkalnio g. 103
02121 Vilnius

DĖL ATSIKALTO PRADĖTI IKITEISMINĮ TYRIMĄ

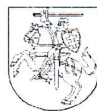
Pranešu, kad Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje išnagrinėjus VšĮ Europos žmogaus teisių fondo 2011-09-16 prašymą pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos BK 168 str. dėl Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus veiksmų atskleidžiant ir panaudojant informaciją apie privatų žmogaus gyvenimą, tautinių mažumų mokymo įstaigose, kuriose ugdymo procesas vyksta ne lietuvių kalba, besimokančių moksleivių tėvams išsiunčiant ministro pasirašytus laiškus tautinių mažumų kalbomis apie Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimus ir papildymus, jų reikalingumą ir reikšmę, o taip pat – prie prašymo pridėtą tokio laiško lenkų kalba kopiją, vadovaujantis Lietuvos Respublikos BPK 3 str. 1 d. 1 p. ir 6 p., 168 str., Lietuvos Respublikos BK 168 str. 3 d., 2011-10-07 buvo priimtas generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento prokuroro nutarimas atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamos veikos, numatytos Lietuvos Respublikos BK 168 str. 1 d.

Išaiškinu, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos BPK 168 str. 4 d., šis prokuroro nutarimas gali būti apskųstas Vilniaus m. 1 apylinkės teismo ikiteisminio tyrimo teisėjui per septynias dienas nuo nutarimo nuorašo (kopijos) gavimo dienos.

PRIDEDAMA. 2011-10-07 prokuroro nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą nuorašas (kopija), 4 lapai.

Baudžiamojo persekiojimo departamento
prokuroras

Rimvydas Valentukevičius

LIETUVOS RESPUBLIKOS GENERALINĖ PROKURATŪRA

NUTARIMAS ATSISAKYTI PRADĖTI IKITEISMINĮ TYRIMĄ,

2011-10-07

Vilnius

Generalinės prokuratūros Baudžiamojo persekiojimo departamento prokuroras Rimvydas Valentukevičius, išnagrinėjęs VšĮ Europos žmogaus teisių fondo prašymą pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (BK) 168 str. dėl Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus neteisėtų veiksmų atskleidžiant ir panaudojant informaciją apie privatų asmens gyvenimą, nelietuviškų mokyklų moksleivių tėvams išsiunčiant jo pasirašytą to paties turinio laišką, kuriame aiškinami nauji Švietimo įstatymo pakeitimai, jų įgyvendinimo tvarka ir laukiami teigiami pokyčiai,

nustatė:

Lietuvos Respublikos generalinėje prokuratūroje 2011-09-22 buvo gautas VšĮ Europos žmogaus teisių fondo 2011-09-16 prašymas pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos BK 168 str. dėl Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus neteisėtų veiksmų atskleidžiant ir panaudojant informaciją apie privatų asmens gyvenimą, nelietuviškų mokyklų moksleivių tėvams išsiunčiant jo pasirašytą to paties turinio laišką, kuriame aiškinami nauji Švietimo įstatymo pakeitimai, jų įgyvendinimo tvarka ir laukiami teigiami pokyčiai. Prašyme nurodyta, kad kaip pranešė žiniasklaida, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius šių metų rugpjūtį visiems tėvams, kurių vaikai mokosi nelietuviškose mokyklose, išsiuntė to paties turinio apie 26 000 laiškų trimis kalbomis, aiškinančių naujus Švietimo įstatymo pakeitimus, jų įgyvendinimo tvarką ir laukiamus teigiamus pokyčius. Pareiškėjo manymu, tokių laiškų išsiuntimas konkreitiems asmenims leidžia daryti išvadą, kad ministras siekė įbauginti tėvus, nurodydamas, kad žino, kokią mokyklą jų vaikas lanko ir tokiu būdu buvo pažeistas 1995 m. spalio 24 d. Europos parlamento ir tarybos direktyvos 95/461EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo 8 straipsnis, kuris teigia, kad valstybės narės uždraudžia tvarkyti asmens duomenis, kurie atskleidžia rasinę ar etninę kilmę, politines, religines ar filosofines pažiūras, priklausymą profesinėms sąjungoms, taip pat tvarkyti duomenis apie asmens sveikatą ar intymų gyvenimą. Pareiškėjo teigimu, šiuo atveju, buvo neteisėtai panaudoti ypatingi asmens duomenys, t.y. duomenys, atspindintys jų tautinę priklausomybę. Pareiškėjo teigimu, šių laiškų išsiuntimas taip pat pažeidžia Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 straipsnį, kuris teigia, kad kiekvienas asmuo turi teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas; būsto neliečiamybė ir susirašinėjimo slaptumas, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnį, kuris reglamentuoja asmens teisę į tai, kad būtų gerbiamas jo privatus ir šeimos gyvenimas, būsto neliečiamybė ir komunikacijos slaptumas bei 8 straipsnį, garantuojantis teisę į savo asmens duomenų apsaugą. Ten pat teigiama, kad laiškai lenkų kalba akivaizdžiai tyčiojasi iš tautinių mažumų ir jų kalbų, niekina ir skatina neapykantą, laiške yra aibė gramatinių, stilistinių ir lingvistinių klaidų, iškraipomi žodžiai ir jų junginiai, netaisyklingai vartojamos sąvokos. Pareiškėjo teigimu, savo laiške Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius atvirai kursto tautinę nesantaiką, tyčiojasi iš tautinių mažumų. Pastarąjį teiginį pareiškėjas pagrindžia nurodydamas laiško teiginio ištraukos

citatą lenkų kalba ir jos vertimą į lietuvių kalbą: "Ale pamiętajmy, że uczniowie, którzy ukończą polskie, rosyjskie, białoruskie, niemieckie czyli żydowskie szkoły" ir "Bet prisiminkime, kad moksleiviai, kurie baigs lenkiškas, rusiškas, baltarusiškas, vokiškas tai yra žydiškas mokyklas". Pareiškėjo manymu, iš Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus laiško turinio aišku, kad jis yra adresuotas visiems nelietuviškas mokyklas lankančių mokyklų vaikams (buvo neteisėtai tvarkomi ypatingi asmenų duomenys) ir tokiu būdu Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius padarė veikas, numatytas Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 168 str. Prašo dėl šiame BK straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų pradėti ikiteisminį tyrimą. Prie prašymo pridėta prašyme minimo laiško fotokopija.

Ikiteisminis tyrimas nepradėtinas.

Pareiškėjo prašymo nagrinėjimo metu, susipažinus su jo argumentais bei prie jo pridėtu Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus laišku (jo vertimu ir turiniu), iš laiško pradžioje esančio bendro pobūdžio kreipinio ir laiško teksto teiginių, nustatyta, kad laiškas skirtas ne valstybine kalba lietuvių kalba mokymo ir ugdymo procesą organizuojančių ir vykdančios tautinės mažumos – lenkų tautybės ar tokiose įstaigose besimokančių kitų tautybių moksleivių tėvams. Laiško kreipinys yra bendro pobūdžio, jame nenurodytas konkretus asmuo - jo tapatybę patvirtinantys duomenys, adresas, taip pat kiti asmens ir ypatingi asmens duomenys.

Lietuvos Respublikos BK 168 str. numato baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą informacijos apie asmens privatų gyvenimą atskleidimą ar panaudojimą. Šios nusikalstamos veikos padaromos be asmens sutikimo viešai paskelbiant, pasinaudojant ar kitų asmenų labai panaudojant informaciją apie kito žmogaus privatų gyvenimą, jeigu tą informaciją kaltininkas sužinojo dėl savo tarnybos ar profesijos arba atlikdamas laikiną užduotį, arba ją surinko darydamas šio kodekso 165–167 straipsniuose numatytas veikas. Už šiame straipsnyje numatytą veiką atsako ir juridinis asmuo.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas 2003-03-24 nutarime (byla Nr. 3/01) yra išaiškinęs, kad pagal Konstituciją privatus žmogaus gyvenimas – tai individo asmeninis gyvenimas: gyvenimo būdas, šeimyninė padėtis, gyvenamoji aplinka, santykiai su kitais asmenimis, individo pažiūros, įsitikinimai, įpročiai, jo fizinė bei psichinė būklė, sveikata, garbė, orumas ir kt.

Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas (2 str.) asmens duomenis apibrėžia kaip bet kurią informaciją, susijusią su fiziniu asmeniu – duomenų subjektu, kurio tapatybė yra žinoma arba gali būti tiesiogiai ar netiesiogiai nustatyta pasinaudojant tokiais duomenimis kaip asmens kodas, vienas arba keli asmeniui būdingi fizinio, fiziologinio, psichologinio, ekonominio, kultūrinio ar socialinio pobūdžio požymiai. Ten pat apibrėžiami ir ypatingi asmens duomenys – duomenys, susiję su fizinio asmens rasine ar etnine kilme, politiniais, religiniais, filosofiniais ar kitais įsitikinimais, naryste profesinėse sąjungose, sveikata, lytiniu gyvenimu, taip pat informacija apie asmens teistumą.

Atsižvelgiant į asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatas, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-07-21 nutarimu Nr. 914 patvirtintus Švietimo ir mokslo ministerijos nuostatus, ši valstybės institucija teisėtai be kitų steigia ir tvarko švietimo ir mokslo institucijų, moksleivių registrus. Pagal viešai prieinamą valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos skelbiamą informaciją, Švietimo ir mokslo ministerija yra asmens duomenų valdytojas, švietimo tikslais tvarkanti Lietuvos moksleivių ir studentų duomenų bazes, tarp jų – Moksleivių bendrojo lavinimo mokyklose bazę ir asmenų nuo 5 iki 18 metų amžiaus duomenų bazę, kuriose yra moksleivių asmens ir ypatingi asmens duomenys (tarp jų - lankoma mokykla, gyvenamosios vietos adresas).

Išnagrinėjus prie pareiškėjo prašymo pridėto laiško lenkų kalba turinį (jo vertimą į valstybinę kalbą), yra akivaizdu, kad laiško turinyje, jo teiginiuose nėra jokių duomenų apie konkretaus žmogaus privatų gyvenimą. Laiškas skirtas informuoti tautinių mažumų kalbomis (šiuo atveju – lenkų) besimokančių bendrojo lavinimo mokyklose moksleivių tėvus apie naujaisiais mokslo metais įsigaliosiančius Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimus, papildymus, jų įtaką ir reikšmę tokių moksleivių lavinimo procesui, jų galimybes lengviau siekti ir gauti aukštąjį išsilavinimą Lietuvoje po bendrojo lavinimo mokyklos baigimo. Laiške daugiskaitos forma naudojamas apibendrintas kreipinys į moksleivių tėvus, nenurodant nei jų vardų, pavardžių, nei kitų

jų asmens ar ypatingų asmens duomenų. Pareiškėjas prašyme nenurodo konkrečių asmenų, informaciją apie kurių privatų gyvenimą, jo teigimu, panaudojant jų asmens duomenis (adresą) ir ypatingus asmens duomenis (asmens kodą, tautybę, kilmę) atskleidė ir panaudojo Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius, minėtu laišku kreipdamasis į juos asmeniškai. Laiškų išsiuntimas tiesiogiai (pareiškėjo teigimu – 26000 vienetų laiškų) tautinių mažumų kalbomis bendrojo lavinimo mokyklose ugdomų moksleivių tėvams jų gyvenamųjų vietų adresais, neturint tikslo ir tyčios paviešinti ir realiai neviešinant tokios informacijos tretiesiems asmenims, savaime nereiškia informacijos apie privatų jų gyvenimą atskleidimo ar tokios informacijos neteisėto panaudojimo. Kaip jau minėta, tokia informacija apie kiekvieno Lietuvos bendrojo lavinimo įstaigų moksleivio (taigi ir jo tėvų ar vieno iš jų) gyvenamąją vietą, moksleivio lankomą mokyklą (įskaitant ir tas, kuriose pagrindinis ugdymo procesas vyksta tautinės mažumos kalba), pagal kurią yra akivaizdu ir tai, kokia kalba vaikas yra mokomas ir ugdomas, BK 168 str. 1 d. numatytų nusikalstamų veikų sudėties prasme negali būti vertinamas kaip neteisėta veika, užtraukianti baudžiamąją atsakomybę. Pagal šiame straipsnyje numatytų nusikalstamų veikų sudėties subjektyvinę pusę, kaltininkas turi tyčia siekti atskleisti informaciją apie asmens privatų gyvenimą, viešai ją skelbti ar panaudoti kitų asmenų labai savanaudiškais ar kitais motyvais ir norėti tai daryti. Tokių subjektyvinės šių nusikalstamų veikų sudėties pusės elementų taip pat nenustatyta.

Priešingu atveju, remiantis pareiškėjo prašymo teiginiais ir jo logika, nei už švietimo įstaigų darbo organizavimą, jo koordinavimą, moksleivių bendrąjį ugdymą ir lavinimą atsakinga valstybės institucija ir (politiškai) jos vadovas – ministras, nei vietos savivaldos institucijos, veikiančios šioje savivaldos srityje, o taip pat - bet kuri bendrojo lavinimo mokykla ar kita vaikų ugdymo įstaiga (jos vadovas), būdami teisėti duomenų apie moksleivių asmens ir ypatingus asmens duomenis valdytojai, negalėtų turėti galimybės tiesiogiai informuoti moksleivių tėvų apie jų vaikams ir jų ateičiai svarbius dalykus, jų ugdymo procesą, jų pasiekimus, problemas, teisės aktų švietimo srityje pakeitimus ir pan.

Be to, būtina papildomai pažymėti, kad net ir tuo atveju, jeigu pareiškėjo parašyme nurodytos aplinkybės ir jo nagrinėjimo metu įvertinti duomenys būtų pakankami konstatuoti Lietuvos Respublikos BK 168 str. 1 d. numatytų nusikalstamų veikų požymius, pakankamus pradėti ikiteisminį tyrimą, toks procesinis sprendimas nebūtų įmanomas, kadangi BK 168 str. 3 d. nustatyta, kad už šiame straipsnyje (BK 168 str.) numatytą veiką asmuo atsako tik tuo atveju, kai yra nukentėjusio asmens skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas, ar prokuroro reikalavimas.

Pagal Lietuvos Respublikos BPK 28 str. 1 d. nuostatas, nukentėjusiuoju pripažįstamas fizinis asmuo, kuriam nusikalstama veika padarė fizinės, turtinės ar moralinės žalos. Teisėtu nukentėjusiojo atstovu gali būti atstovas pagal įstatymą ir įgaliotasis atstovas. Lietuvos Respublikos BPK 53 str. ir 55 str. atitinkamai apibrėžia atstovo pagal įstatymą ir įgaliotojo atstovo sąvokas. Atstovas pagal įstatymą realizuoja procesines teises tik tokio nukentėjusiojo asmens, kuris pats, dėl savo neveiknumo, neįgalumo ar nepilnametystės pats savarankiškai negali įgyvendinti savo teisės paduoti skundą, pareiškimą dėl ikiteisminio tyrimo pradėjimo ikiteisminio tyrimo įstaigai, prokurorui ar teismui, realizuoti kitų savo procesinių teisių. Teisėtas atstovavimas nukentėjusiajam asmeniui turi būti atitinkamai formalizuotas atitinkamos įstatyme numatytos institucijos ar teismo sprendimu (pvz., globos, rūpybos paskyrimas, įgaliotumas). Nukentėjusiojo asmens įgaliotuoju atstovu gali būti tik advokatas ar jo padėjėjas, o teismo leidimo – kitas aukštąjį teisinį išsilavinimą turintis asmuo. Tačiau ir pastaruoju procesinio atstovavimo atveju atstovavimas turi būti formalizuotas (rašytiniu susitarimu, advokato orderiu, atstovavimo sutartimi). Atsižvelgiant į paminėtą teisėto nukentėjusio atstovavimo sąvokų prasmę, akivaizdu, kad pareiškėjas – juridinis asmuo - viešoji įstaiga Europos žmogaus teisių fondas, prašyme nenurodęs konkretaus galimai nuo jo prašyme nurodytos nusikalstamos veikos, dėl kurios jis prašo pradėti ikiteisminį tyrimą, nukentėjusiojo asmens tapatybės ir kartu su prašymu nepateikęs jokio dokumento, patvirtinančio teisėtą atstovavimą jo interesams, tokiais atvejais ir būdais, kaip numatyta Lietuvos Respublikos BPK, neatitinka atstovui pagal įstatymą ir įgaliotajam atstovui būtinų reikalavimų, todėl negali būti vertinamas ir laikomas teisėtu nukentėjusiojo asmens atstovu.

Pagrindo vertinti, kad ikiteisminis tyrimas dėl pareiškėjo prašyme nurodytos BK 168 str. 1 d. numatytų nusikalstamų veikų turėtų būti pradėtas prokuroro reikalavimu taip pat nėra, kadangi pareiškėjo prašyme nurodyti argumentai ir pridėto Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus pasirašyto laiško turinys pagal galimai padarytos veikos pavojingumo laipsnį (net jei tokia nusikalstama veika ir būtų padaryta) nevertintinas kaip visai visuomenei pavojinga veika, dėl kurios ikiteisminis tyrimas, net ir nustačius akivaizdžius BK 168 str. 1 d. numatytų nusikalstamų veikų požymius, turėtų būti pradėtas tokiu būdu (procesiniu sprendimu).

Pagal Lietuvos Respublikos BPK 3 str. 1 d. 1 p. baudžiamasis procesas negali būti pradėdamas, o pradėtas turi būti nutrauktas, jeigu nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių. Pagal Lietuvos Respublikos BPK 3 str. 1 d. 6 p. baudžiamasis procesas negali būti pradėdamas, o pradėtas turi būti nutrauktas, jeigu nėra nukentėjusiojo skundo ar jo teisėto atstovo pareiškimo arba prokuroro reikalavimo pradėti procesą tais atvejais, kai procesas gali būti pradėtas tik pagal nukentėjusiojo skundą ar jo teisėto atstovo pareiškimą arba prokuroro reikalavimą. Nustačius paminėtus baudžiamojo proceso įstatymo pagrindus, draudžiančius pradėti ikiteisminį tyrimą ir įpareigojančius nutraukti pradėtą baudžiamąjį procesą, ikiteisminis tyrimą pagal pareiškėjo – VŠĮ Europos žmogaus teisių fondo prašymą dėl Lietuvos Respublikos BK 168 str. 1 d. padarytos nusikalstamos veikos negali būti pradėdamas.

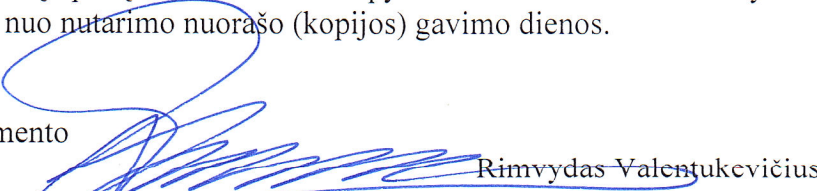
Dėl pareiškėjo prašyme nurodytų teiginių apie tai, kad Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius laiške tautinių mažumų mokyklų moksleivių tėvams apie Švietimo įstatymo pakeitimus ir jų taikymą atvirai kursto tautinę nesantaiką, tyčiojasi iš tautinių mažumų, t.y. galimai padarytos nusikalstamos veikos, numatytos Lietuvos Respublikos BK 170 str. 2 d., nenagrinėtinas ir procesinis sprendimas dėl to nepriimtinas, kadangi pareiškėjas yra tą pačią 2011-09-16 kreipęsis dėl to paties įvykio, nurodydamas iš esmės tas pačias aplinkybes, kitu prašymu į Lietuvos Respublikos generalinį prokurorą. Pastarasis pareiškėjo prašymas, kuriuo jis prašo pradėti ikiteisminį tyrimą pagal Lietuvos Respublikos BK 170 str. 2 d. dėl tautinės neapykantos kurstymo Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus laiške tautinių mažumų mokyklų moksleivių tėvams apie Švietimo įstatymo pakeitimus ir jų taikymą nagrinėjamas generalinėje prokuratūroje, dėl jo bus priimtas atskiras procesinis sprendimas.

Atsižvelgdamas į tai, kas nustatyta ir išdėstyta, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos BPK 3 str. 1 d. 1 p. ir 6 p., 168 str., Lietuvos Respublikos BK 168 str. 3 d.,

nutarė:

1. Atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą dėl nusikalstamos veikos, numatytos Lietuvos Respublikos BK 168 str. 1 d., pagal VŠĮ Europos žmogaus teisių fondo 2011-09-16 prašymą dėl Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministro Gintaro Steponavičiaus neteisėtų veiksmų atskleidžiant ir panaudojant informaciją apie privatų asmens gyvenimą, nelietuviškų mokyklų moksleivių tėvams išsiunčiant jo pasirašytą to paties turinio laišką, kuriame aiškinami nauji Švietimo įstatymo pakeitimai, jų įgyvendinimo tvarka ir laukiami teigiami pokyčiai, kadangi nepadaryta veika, turinti nusikaltimo ar baudžiamojo nusižengimo požymių, o taip pat - nebuvo gautas nukentėjusiojo skundas ar jo teisėto atstovo pareiškimas ir nėra pagrindo pradėti procesą prokuroro reikalavimu.
2. Apie atsisakymą pradėti ikiteisminį tyrimą pranešti pareiškėjui, išsiunčiant jam šio nutarimo atsisakyti pradėti ikiteisminį tyrimą nuorašą (kopiją), išaiškinant pareiškėjui, kad šį prokuroro nutarimą jis turi teisę apskusti Vilniaus m. 1 apylinkės teismo ikiteisminio tyrimo teisėjui per septynias dienas nuo nutarimo nuorašo (kopijos) gavimo dienos.

Baudžiamojo persekiojimo departamento
prokuroras

Rimvydas Valentukvičius